

УДК 343.811(477)

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.2.39>**Віталій Василик,**

аспірант

Національної академії внутрішніх справ

РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА НА ПРАЦЮ ГРОМАДЯН, ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В УКРАЇНІ

У науковій статті проаналізовано правові засади праці засуджених в установах виконання покарань та їх відповідності міжнародним стандартам. Проаналізовано організаційно-правові форми залучення засуджених до праці, специфіку її правового статусу порівняно з працею вільних громадян.

Розкрито основні організаційні та правові проблеми використання праці засуджених та її значення у ресоціалізації. Правове регулювання праці засуджених у місцях позбавлення волі здійснюється пенітенціарними установами. Праця засуджених регулюється міжнародними стандартами поведінки з ув'язненими. Модернізація виробництва в установах виконання покарань вимагає значних інвестицій. Заробітна плата, яку отримують засуджені, є низькою через невиконання виробничих норм та неможливість забезпечити достатні норми праці на постійній основі.

Розглядається специфіка забезпечення права засуджених до позбавлення волі осіб на працю, право засуджених на працю в пенітенціарних установах. Проаналізовано останні зміни до чинного законодавства, що регулюють трудову діяльність засуджених, які перебувають у місцях позбавлення волі. Зазначено, що такі засуджені можуть користуватися усіма правами людини та громадянина, за винятком обмежень, які визначені вироком суду. Виходячи з цього, на засуджених поширюються такі ж права, свободи та обов'язки людини й громадянина, які передбачає Конституція України.

Проаналізовані особливості сучасного стану правового забезпечення права на працю громадян, засуджених до позбавлення волі в Україні. Зміни, які відбулися у законодавчому закріпленні характеру праці засуджених, зумовили цілу низку відповідних положень як щодо порядку та умов відбування покарання у вигляді позбавлення волі на певний строк у кримінально-виконавчому законодавстві, так і щодо встановлення та дотримання встановлених правил оплати та охорони праці, техніки безпеки та інших правових питань захисту права на працю громадян, засуджених до позбавлення волі.

Показано значення суспільно корисної праці як способу виправлення та ресоціалізації засуджених, що відбувають покарання у вигляді позбавлення волі. Здійснений аналіз і висвітлені питання залучення таких засуджених до праці. Сформульовані шляхи вдосконалення чинного кримінально-виконавчого законодавства в частині залучення до суспільно корисної праці осіб, що відбувають покарання у виді позбавлення волі на певний строк.

Ключові слова: суспільно корисна праця, ресоціалізація, виправлення, державна влада, умовно-дострокове звільнення.

Постановка проблеми. Конституція України передбачає належний захист та гарантію прав та свобод людини й громадянина. З метою забезпечення кожній людині належних умов життя держава визначає різноманітні можливості, пов'язані із забезпеченням матеріальних, фізичних, моральних, соціальних та духовних потреб. Одним із найважливіших складників забезпечення свобод громадян є право на працю. Воно створює правові умови для участі громадянина в соціально-економічному житті суспільства. Нині важливе не тільки проголошення чи офіційне закріплення права на працю для всіх категорій громадян, у т. ч. тих, хто був позбавлений волі, але й фактична можливість реалізації такого права,

що повинне забезпечуватись державою та її окремими установами шляхом встановлення певних принципів, процедур і правил реалізації зазначеного права, забезпечення державних гарантій його дотримання і захисту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання дотримання прав і свобод позбавлених волі у процесі виконання судових вироків досліджувались багатьма науковцями. Суттєвий внесок у розроблення цього питання здійснили Є. Бараш, І. Богатирьов, І. Баулін, А. Гель, Б. Головкін, О. Джужа, О. Колб, В. Конопельський, В. Львовичкін, О. Лисодід, І. Михалко, М. Пузирьов, М. Романов, Н. Рябих, В. Синьов, А. Степанюк, В. Трубніков, І. Тютюгін, С. Халимон, Ю. Шинкарьов, І. Яковець та ін.

Проте останні зміни до чинного законодавства активізували увагу вчених до права засуджених на працю та засвідчили необхідність більш детального розгляду зазначеного питання. Складності реалізації питань забезпечення гарантій дотримання прав на працю громадян, що перебувають у місцях позбавлення волі, вимагає більш детального вивчення зазначеної проблеми, незважаючи на нинішню пильну увагу вчених та законодавців до неї.

Метою статті є дослідження різних аспектів проблеми забезпечення дотримання права на працю засуджених до позбавлення волі осіб, що передбачає визначення загальних понять та специфіки права на працю засуджених, аналіз наявного правового регулювання та забезпечення дотримання прав засуджених у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що проблема правової регламентації залучення засуджених осіб до праці в процесі відбування ними покарань або реалізації інших заходів кримінально-правова характеру виникла не сьогодні, вона активно обговорюється дослідниками протягом тривалого часу.

Право на вільний вибір праці та згоду на неї проголошено у статті 23 Загальної декларації прав людини [1]. Як відомо, ця стаття проголошує виключне право конкретної людини розпоряджатися власними здібностями до того або іншого виду праці.

Згідно зі ст. 43 Конституції України, кожен має право на працю, що передбачає можливість вільного вибору роботи [2]. Держава визнає і закріплює право на працю, гарантує його дотримання та створює умови для необмеженого здійснення цього права шляхом створення рівних можливостей у виборі професії та виду зайнятості, а також забезпечуючи можливості професійного навчання, підготовки та перепідготовки згідно з наявними потребами суспільства [2].

Конституція забороняє використання примусової праці у значенні Міжнародного пакту про громадянські й політичні права [3] та передбачає, що військова та альтернативна служба, а також праця, що виконуються особою за рішенням судових органів, не можуть розглядатися як примусова праця [2].

Держава відповідає за контроль над організацією та умовами праці осіб, засуджених до позбавлення волі. Юридичні гарантії реалізації права на працю включені до чинного законодавства (трудового, кримінального, адміністративного тощо).

Зокрема, права на належні, безпечні та здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу

від мінімальної, а також на своєчасну винагороду за працю закріплені в Конституції України, захищені також відповідними положеннями Кримінально-виконавчого кодексу (КВК) України [4], Кодексу законів про працю (КЗпП) України [5], Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) [6], Кримінального кодексу (КК) України [7], іншими законами та нормативними актами про охорону праці та її оплату, зокрема такими, як Мінімальні стандартні правила поведіння з ув'язненими [8], Інструкція про умови праці та заробітну плату осіб, що засуджені до обмеження чи позбавлення волі [9]. Законодавство також передбачає судовий захист права на працю, в т. ч. захист громадян від незаконного звільнення, врегулювання суперечок щодо поновлення на роботі тощо.

Донедавна у кримінально-виконавчому законодавстві існувала норма, за якою робота у місцях позбавлення волі була обов'язком, а не правом засуджених. Вони мали працювати на робочих місцях, визначених адміністрацією пенітенціарних установ.

Подібні норми у законодавчому врегулюванні характеру роботи засуджених у кримінально-виконавчому законодавстві призвели до низки змін у порядку та умовах відбування покарання через позбавлення волі на певний термін, а також при встановленні правил оплати та охорони праці у юридичних положеннях трудового, кримінально-виконавчого, адміністративного права.

Водночас варто зазначити, що нині існує велика кількість чинних правових положень, які регулюють і гарантують право засуджених на працю, проте досі належним чином не узгоджені між собою і які суперечать положенням Основного Закону та світовим стандартам дотримання прав людини.

Мінімальні стандарти поведіння з ув'язненими передбачають, що ця категорія осіб повинна мати можливість працевлаштування за власним вибором, якщо це сумісно з їхньою професією, фізичними та розумовими здібностями та вимогами керівництва виправних установ [8]. У цьому сенсі обмеження в основному стосуються вільного вибору виду діяльності засудженими, що передбачено Основним Законом України та сучасними міжнародними стандартами [2].

Статтею 5⁻¹ КЗпП всім працюючим громадянам, що постійно мешкають в Україні, гарантується вільний вибір діяльності [5]. Проте стаття 118 КВК України має протилежну правову норму, згідно з якою засуджені мають залучатися до суспільно корисної праці там, де буде визначено адміністрацією закладу, в якому засуджений відбуває термін покарання [4].

Відповідно до Інструкції про умови праці та зарплату засуджених, такі громадяни можуть брати участь в оплачуваних роботах, зокрема у центрах трудової адаптації, підсобних господарствах, майстернях, на підприємствах в пенітенціарних закладах, на роботах з допоміжного обслуговування таких установ тощо [9].

Оплачувана праця засудженого під час відбування покарання включається до його загального стажу роботи. Облік відпрацьованих годин засудженим покладено на адміністрацію та здійснюється за результатами року. Якщо засуджений систематично уникає роботи, відповідний період виключається з терміну його трудового стажу рішенням адміністрації пенітенціарного закладу.

Відповідно до розділу XVII Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань (Наказ Міністерства юстиції від 28 серпня 2018 року №2823/5 [10] (далі – Правила), засуджені мають право на працю. Їхня робота проводиться на добровільних засадах у порядку, передбаченому ст. 118 КВК України [4].

Частина 1 ст. 118 КВК України про порядок та умови залучення засуджених до робіт передбачає, що ця категорія осіб залучається до суспільно корисних робіт відповідно до їхнього віку, статі, працездатності, спеціальності та стану здоров'я та відповідно до наявних у пенітенціарному закладі виробничих потужностей [4].

На наш погляд, робота засуджених повинна бути обов'язком. Зрештою, людина, яка здійснила злочин, завдала суспільству шкоди, живе під час відбування покарання за рахунок платників податків. Праця засуджених не суперечить Основному Закону, який забороняє використання примусової праці. Адже згідно з частиною 3 статті 43 Конституції України робота засуджених не підпадає під визначення примусової праці [2].

Відповідно до Закону від 08.04.2014 року № 1186-VII «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засуджених до європейських стандартів», обов'язок праці для засуджених став їхнім правом – засуджені мають право вибору: працювати або ні, відбуваючи термін покарання.

Ми вважаємо, що робота ув'язнених повинна бути їхнім обов'язком. Необґрунтована ж відмова працювати (принаймні чотири рази на рік) має бути визнана злісним порушенням встановленого порядку відбування покарання.

З огляду на зазначене, ч. 1 ст. 107 КВК України слід відредагувати таким чином: змінити слова «брати участь у трудовій діяль-

ності» на «працювати в місцях та на роботах, що визначаються адміністрацією колонії».

Згідно з Правилами, засуджені, у яких є заборгованості за виконавчими документами, повинні працювати в місцях та на роботі, визначених адміністрацією колонії, до виплати таких боргів. Під час організації праці засуджених у місцях з мінімальним рівнем безпеки та загальними умовами тримання, а також середнім і максимальним рівнями безпеки, адміністрацією виправних закладів має бути виключена можливість їх проживання на території виробничих об'єктів [10]. У виправних установах з мінімальним рівнем безпеки та з полегшеними умовами утримання засуджені залучаються до робіт, передбачених статтею 60 ч. 1, ст. 118 ч. 1 КВК України [4]. Участь засуджених у роботах за межами адміністративного району пенітенціарного закладу здійснюється за рішенням керівника такого закладу за умови повсякчасного спостереження та щоденного повернення до зони проживання [10].

Правила забороняють використовувати роботу засуджених:

- на всіх робочих місцях та посадах у міжрегіональних відділах, адміністративних будівлях, в яких перебуває персонал для охорони в'язниць, у розплідниках для службових собак;

- у приміщеннях, де знаходиться зброя, спеціальне обладнання, сигналізація для запобігання втечі, система контролю доступу, службова документація;

- на роботах, пов'язаних з копіюванням документів, телефонною технікою (крім монтажу ліній зв'язку у присутності представників адміністрації пенітенціарного закладу);

- на посадах продавців, касирів, бухгалтерів, завідувачів складських приміщень, комірників;

- для робіт, пов'язаних з реєстрацією, зберіганням та видачею лікарських засобів, а також вибухових і токсичних речовин;

- як фотографів (за винятком засуджених до обмеження свободи), стоматологів, керманців оперативних та легкових автомобілів, мотоциклів;

- на роботах з технічного обслуговування та ремонту обладнання з охорони та контролю;

- на роботах з надання медичної допомоги [10].

Адміністрація пенітенціарних установ може залучати засуджених осіб до роботи з благоустрою, поліпшення умов проживання засуджених або до робіт із забезпечення продуктами харчування. До арешту засуджені не беруть участі у благоустрої території закладу [10]. Засуджені особи беруть участь у таких

роботах відповідно до процедури, встановленої у ст. 52, ч. 5 ст. 60 та ч. 5 ст. 118 КВК України [4].

Відповідно до п. 8 ст. 13 Закону «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» засуджені до позбавлення волі можуть бути залучені до роботи з урахуванням наявних виробничих потужностей підприємств виправних установ [11]. Згідно з пунктом 16 статті 18 цього Закону на посадових осіб виправних установ та слідчих ізоляторів покладено обов'язок забезпечувати загальноосвітню та професійну підготовку засуджених та залучати їх до трудової суспільно корисної діяльності [11].

Законодавець у частині 3 статті 6 КВК України розглядає працю засуджених в комплексі із соціально-виховною роботою, загальною та професійною підготовкою, причому така діяльність вважається основним засобом виправлення та реабілітації засуджених до позбавлення волі [3].

Вчені констатують, що сумлінне ставлення до роботи відкриває можливості для умовно-дострокового звільнення з місць позбавлення волі, сприяє отриманню інших пільг та корисних навичок. Водночас такий засіб впливу має особливості, що визначаються правовим статусом засудженого, необхідністю залучення до оплачуваної роботи [12; 13; 14; 15; 17].

Зокрема, О. Шкута, який досліджував роль суспільно корисної праці для ув'язнених, виявив, що праця є інструментом постійного розвитку та виховання особистих потреб, вона сприяє розвитку здібностей, умінь та навичок, а суспільно корисна діяльність є потужним фактором, який чинить вплив на формування особистості засудженого до позбавлення волі, зокрема, робота сприяє психологічному та емоційному полегшенню та відволікає увагу від негативних думок. Також вона викликає відчуття прискореного плину часу, що в умовах ув'язнення дає позитивний ефект [12].

Погоджуємося з думкою О. Шкути про те, що всі методи виправних робіт були б марними, якби їх позбавили трудової бази, а сама робота засуджених має проводитися на оплачуваній основі з можливою підготовкою до оволодіння наявними професіями, що знову ж таки сприяє соціальній адаптації засуджених після завершення ними відбування терміну покарання [12].

На наш погляд, засуджений має бачити результати своєї роботи. Робота повинна стати життєвою потребою засудженого. У жодному разі не можна призначати особу, яка не здатна до роботи, виконувати робочі операції.

Нормативно-правові акти Міністерства юстиції України встановлюють форми й системи оплати праці, розцінки та норми праці. Праця засуджених оплачується за її кількісними та якісними показниками. У виправних установах щонайменше п'ятдесят відсотків їх щомісячного доходу, незалежно від відрахувань, зараховуються на особисті рахунки. Якщо позбавлені волі мають заборгованість за виконавчими документами, вони, незалежно від відрахувань, мають отримувати не менше 25 % від загального заробітку [10].

Проте, як зазначає О. Шкута, трапляються випадки, коли засудженим дають безглузді вказівки, аби тримати їх весь час зайнятими. У подібних випадках в них формується відразливе ставлення до праці, що має шкідливі наслідки [12]. Також засуджені почувуються змушеними працювати в місцях ув'язнення, що призводить до почуття зневаги. Це пов'язано з тим, що, з одного боку, виробнича діяльність карних установ здійснюється на підприємствах «радянського» стилю і така праця не сприяє перевихованню та реабілітації засуджених, а з іншого боку, монотонна та погано оплачувана робота призводить до втрачання цікавості до праці та втоми ув'язнених [12].

Ми також поділяємо думку О. Шкути про те, що слід знайти компроміс між заходами адміністрації щодо працевлаштування засуджених та бажаннями самих засуджених, їхнім професійним і особистісним розвитком. Згідно з нашим дослідженням, негативне ставлення ув'язнених до праці зумовлене, своєю чергою, такими факторами: високим ступенем обізнаності про злочинний спосіб життя серед засуджених, які зобов'язані сприймати роботу як таку, що суперечить їхнім переконанням; вплив кримінальної субкультури на засуджених; небажання виконувати погано оплачувану роботу тощо [12].

Вважаємо, що стимулювання прагнення засудженого працювати та вчитися, перебуваючи у в'язниці, є хорошим способом досягти результатів у виправленні засуджених та їх ресоціалізації. Зрештою, як зазначив О. Шкута, будь-яке заохочення (у т. ч. в кримінально-виконавчих правовідносинах) зазвичай має форму або надання певних благ, або позбавлення таких благ [12].

На думку О. Бубліка, участь засуджених у суспільно корисній праці розуміється як діяльність адміністрації установ виконання покарань з працевлаштування та використання праці засуджених, що регулюється трудовим та кримінально-виконавчим законодавством. Посадові особи пенітенціарних закладів також зобов'язані дотримуватися

вимог законодавства про охорону та гігієну праці, техніку безпеки на робочих місцях [13].

Мінімальні стандартні правила поведінки з в'язнями відповідно до міжнародних стандартів прав людини передбачають, що всі заходи та гарантії влади, що регламентують трудові права засуджених, повинні відповідати подібним заходам, встановленим для решти громадян [8]. Однак, якщо згідно із загальною нормою КЗпП України працівники реалізують право на працю, укладаючи трудовий договір з фірмою, установою, організацією чи фізичною особою, то засуджені за КВК залучаються до оплачуваної роботи за трудовим договором, що складається між засудженим та пенітенціарним закладом.

У. Бобко підтверджує, що на підприємствах в установах виконання покарань для засуджених регулювання та захист трудових та інших прав ув'язнених залишається багато в чому законодавчо не визначеним [14, с. 214].

О. Почанська дотримується думки О. Северина, який стверджує, що згідно із законодавством про працю, переведення на інші роботи у межах тієї самої компанії, установи, організації, а так само переведення на роботу до іншого підприємства чи за іншою адресою можливе виключно за згодою робітника, хоча такі самі правила щодо регулювання переведення осіб, засуджених до тюремних термінів, відсутні [15, с. 151; 17, с. 48].

Слід також взяти до уваги, що, хоча КЗпП України передбачає щорічну (основну та додаткову) відпустку, що надаються громадянам при збереженні їх роботи (посади) та заробітної плати [5], ці положення не включені у КВК України та інші нормативно-правові документи, що регулюють порядок та умови відбування покарання у в'язниці. Оплата праці, норми робочого часу, безпека та гігієна на робочому місці та вирішення трудових спорів повинні бути уточнені та врегульовані з урахуванням особливостей роботи засуджених та обмежень трудових прав, передбачених чинними законодавчими положеннями [17, с. 48].

Як зазначає О. Бублік, право на гідну заробітну плату є важливим складником забезпечення права на працю засудженого громадянина, а тому суспільно корисна праця є не лише запорукою фізичного та соціального розвитку особи засудженого, але й важливим елементом його ресоціалізації та повернення до нормального способу життя, подолання почуття неповноцінності та приниження [13, с. 116].

Відповідно до Європейських пенітенціарних правил та Мінімальних стандартних

правил поведінки з ув'язненими, засуджені до кримінального покарання мають отримувати відповідну адекватну винагороду за свою роботу [16].

У КЗпП України визначено право громадян на працю як гарантоване державою право на роботу із зарплатою, не нижчою від мінімальної зарплати, встановленої державою [5], а відповідно до КВК України [4] праця засуджених до ув'язнення має оплачуватися залежно від її кількості та якості.

Погоджуємося з результатами дослідження О. Почанської, згідно з якими аналіз чинного законодавства, що регулює право на працю засуджених до позбавлення волі осіб, показує, що наявний механізм регулювання та забезпечення права на працю цих осіб, незважаючи на значний обсяг проведеної останнім часом законодавчої роботи в цьому напрямі, потребує подальшого вдосконалення відповідно до сучасних світових стандартів, оскільки досі існують численні невідповідності в нормативному закріпленні цього права, гарантованого Основним Законом, що несе ризики успішного практичного втілення даного питання [17, с. 49].

Висновки

Підсумовуючи наведене вище, вважаємо за можливе зробити такі висновки.

Робота для засуджених є одним із найважливіших засобів впливу на них. Робота засуджених має певні законодавчі обмеження, введені державою, та враховує необхідний виховальний вплив на засуджених з боку адміністрації виправних установ. Водночас право на працю залишається конституційним правом самого засудженого. Загалом, розумний обсяг покарання чинить позитивний коригуючий вплив на більшість засуджених до позбавлення волі.

Законодавці, науковці та практики, які провели юридичний аналіз значення суспільно корисної праці для перевиховання засуджених до позбавлення волі, дійшли висновків, що робота засуджених є одним із засобів та стимулюючих факторів для їх виправлення та повернення до нормального способу життя. Для засуджених до тюремних термінів осіб робота виступає і правом, і обов'язком одночасно.

Таким чином, на наше переконання, якщо позбавити особу права вибору і примусом нав'язувати суспільно корисну працю, то стає незрозуміло: засуджений працює тому, що не має альтернативи, або тому що усвідомив необхідність праці з метою власного соціального розвитку, набуття корисних професійних навичок, бажання реалізуватися, що неухильно веде до правослухняної

поведінки. Праця може мати ресоціалізаційний чи виправний потенціал лише за умови її добровільності, якщо навпаки, то вона виконує роль карального засобу, не викликаючи у засудженої особи поважного до неї ставлення.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини : Міжнародний документ ООН від 10.12.1948 р. *Офіційний вісник України*. 2008. № 93. Ст. 3103.

2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>. (дата звернення: 01.12.2020).

3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : Міжнародний документ ООН від 16.12.1966 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

4. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. Дата оновлення: 03.07.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> (дата звернення: 01.12.2020).

5. Кодекс законів про працю України : Закон України: від 10.12.1971 р. № 322-VIII. Дата оновлення: 25.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 01.12.2020).

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 29.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 01.12.2020).

7. Кримінальний кодекс України : Закон від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 14.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.12.2020).

8. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями : Міжнародний документ ООН від 30.08.1955 р. URL http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_212. (дата звернення: 01.12.2020).

9. Про затвердження Інструкції про умови праці та заробітну плату засуджених до обме-

ження волі або позбавлення волі : наказ Міністерства юстиції України від 07.03.2013 р. № 396/5. *Офіційний вісник України*. 2013. № 23. Ст. 798.

10. Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань : наказ Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5 (зареєстр. в Міністерстві юстиції України 05.09.2018 р. за № 1010/32462). Дата оновлення: 29.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1010-18#Text> (дата звернення: 01.12.2020).

11. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23.06.2005 р. № 2713-IV. Дата оновлення: 20.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15#Text> (дата звернення: 01.12.2020).

12. Шкута О. Окремі питання залучення до праці засуджених до позбавлення волі. *Наук. часопис Нац. акад. прокуратури України*. 2016. № 1. С. 111–118.

13. Бублік О. О. Праця засуджених до позбавлення волі: правова регламентація та кримінально-виконавча практика : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Запоріжжя: Класич. приват. ун-т, 2016. 226 с.

14. Бобко У. П. Про ефективність захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів засуджених – працівників підприємств пенітенціарної системи України. *Наук. записки Львівського ун-ту бізнесу та права*. 2012. Вип. 9. С. 214–220.

15. Северин О. О. Праця осіб, засуджених до позбавлення волі: право чи обов'язок, що має допомогти виправленню та ресоціалізації засуджених. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2014. № 7. С. 147–152.

16. Європейські пенітенціарні правила: Рекомендація Ради Європи R (2006) : Міжнародний документ від 12.02.1987 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_032 (дата звернення: 02.12.2020).

17. Почанська О. С. Особливості правового регулювання права на працю громадян, засуджених до позбавлення волі в Україні. *Європейські перспективи*. 2018. № 2. С. 45–50.

Vitalii Vasylyk. Regulation of the right to work of citizens sentenced to imprisonment in Ukraine

The scientific article analyzes the legal basis of work of convicts in penitentiaries and their compliance with international standards. The organizational and legal forms of involvement of convicts in work, the specifics of its legal status in comparison with the work of free citizens are analyzed.

The main organizational and legal problems of using the labor of convicts and its resocialization are revealed. Legal regulation of the work of convicts in places of imprisonment is carried out by penitentiary institutions. The work of convicts is regulated by international standards for the treatment of prisoners. Modernization of production in penitentiaries requires significant investment. The wages of convicts are low due to non-compliance with production standards and the inability to provide sufficient labor on a permanent basis.

Peculiarities of ensuring the right to work of convicted persons to imprisonment, the right of convicts to work in penitentiary institutions are considered. The latest changes to the current legislation regulating the labor activity of convicts are analyzed. It is noted that a person sentenced to imprisonment may enjoy all human and civil rights, except for the restrictions set by the court verdict. Based on this, convicts are subject to the same rights, freedoms and responsibilities of man and citizen as provided by the Constitution of Ukraine.

The peculiarities of the current state of legal provision of the right to work of citizens sentenced to imprisonment in Ukraine are analyzed. Changes in the legislative consolidation of the nature of convicts' work have led to a number of relevant provisions on the procedure and conditions of serving a sentence of imprisonment for a certain period in criminal executive legislation, as well as on the establishment and observance of established rules of remuneration and safety, and other legal issues of protection of the right to work of citizens sentenced to imprison.

The role of socially useful work as a means of correction and resocialization of convicts serving a term of imprisonment for a certain period is revealed. A legal analysis was carried out and the issue of involving such convicts in imprisonment was covered. Proposals have been formulated to improve the current criminal-executive legislation in terms of the application of community service to convicts serving sentences of a certain term of imprisonment.

Key words: socially useful work, correction and resocialization, state power, parole.